วารสารวิชาการสาธารณสุข
ปีที่ 35 ฉบับที่ 2 มีนาคม - เมษายน 2569

Journal of Health Science of Thailand
Vol. 35 No. 2, March - April 2026

นิพนธ์ต้นฉบับ *Original article*

ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปทุมธานี

กุลนรี หาญพัฒนชัยกูร Ph.D. (Care Sciences)
ชุติมา จิรัฐิเกรียงไกร พย.ม. (การพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต)
จิราพร เกษรสุวรรณ์ พย.ม. (การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวชศาสตร์)
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร
ติดต่อผู้เขียน: ชุติมา จิรัฐิเกรียงไกร Email: Chutima.j@siu.ac.th

วันรับ: 31 ม.ค. 2568
วันแก้ไข: 9 ก.พ. 2569
วันตอบรับ: 23 ก.พ. 2569

บทคัดย่อ ปัญหาการรังแกกันในวัยรุ่นเป็นประเด็นทางสาธารณสุขที่สำคัญ โดยประเทศไทยมีอัตราความชุกของการกลั่นแกล้งสูงถึงร้อยละ 26.9 การวิจัยแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional study) นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลกับพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 220 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามอิทธิพลความรุนแรง แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเอง และแบบสอบถามพฤติกรรมการรังแกผู้อื่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค ผลการศึกษาพบว่า การรังแกด้วยคำพูดเป็นรูปแบบที่พบมากที่สุด (ร้อยละ 60.5) รองลงมาคือ การรังแกทางร่างกายและทางสังคม อิทธิพลความรุนแรงจากกลุ่มเพื่อนเป็นตัวทำนายที่สำคัญที่สุด โดยเพิ่มโอกาสการรังแกทางไซเบอร์ 10.62 เท่า (95%CI: 1.39-81.05, p<0.05) และการรังแกทางร่างกาย 7.09 เท่า (95%CI:1.95-25.73, p<0.05) ขณะที่อิทธิพลความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มโอกาสการรังแกทางสังคม 2.65 เท่า (95%CI: 1.01-3.00, p<0.05) นอกจากนี้ ความภาคภูมิใจในตนเองเป็นปัจจัยปกป้องที่สำคัญ โดยช่วยลดโอกาสเกิดพฤติกรรมรังแกด้านอคติอย่างมีนัยสำคัญ สรุปได้ว่า พฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในเด็กมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นผลลัพธ์จากปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างคุณลักษณะภายในตัวบุคคลและบริบททางสังคมที่แวดล้อม การแก้ไขปัญหาการรังแกในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการเชิงรุกที่ครอบคลุมทุกระดับ ทั้งการปรับเปลี่ยนบรรทัดฐานในกลุ่มเพื่อน การเสริมสร้างหน้าที่ของครอบครัว และการยกระดับความเข้มแข็งทางจิตใจของตัวนักเรียนเอง

คำสำคัญ: **การรังแก; ความรุนแรง; นักเรียน; ความภาคภูมิใจในตนเอง**

บทนำ

ความรุนแรงในหมู่วัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญระดับโลก ในปี พ.ศ. 2558 ความรุนแรงคร่าชีวิตวัยรุ่นทั่วโลกประมาณ 82,000 คน ทำให้เป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตในกลุ่มอายุนี้[1,2] ในบรรดาความรุนแรงประเภทต่างๆ ในหมู่วัยรุ่น การรังแกเป็นความรุนแรงที่พบบ่อยที่สุดและส่งผลกระทบต่อวัยรุ่นทั่วโลกจำนวนมาก[3] จากรายงานขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO) ใน

ปี พ.ศ. 2562 พบว่า วัยรุ่นทั่วโลกร้อยละ 32 ถูกรังแกที่โรงเรียนอย่างน้อยหนึ่งครั้งในเดือนที่ผ่านมา[3] โดยอัตราความชุกแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ จากข้อมูลการสำรวจของ โครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (Programme for International Student Assessment: PISA) ระหว่างปี พ.ศ. 2558-2561 จาก 51 ประเทศ แสดงให้เห็นว่าความชุกอยู่ระหว่างร้อยละ 10.4 ถึงร้อยละ 32.8 สาธารณรัฐโดมินิกัน ลัตเวีย และฮ่องกง ถูกระบุว่าเป็นสามประเทศที่มีอัตราการรังแกในนักเรียนสูงสุด ขณะที่ประเทศไทยจัดอยู่ใน 10 อันดับแรกด้วยอัตราความชุกของการกลั่นแกล้งร้อยละ 26.9[4] จากรายงานการสำรวจระหว่างปี พ.ศ 2551-2558 พบอัตราการรังแกในโรงเรียนเพิ่มขึ้นอย่างน่ากังวลจากร้อยละ 27.5 เป็นร้อยละ 32.7[5,6] นอกจากนี้ การสำรวจกลุ่มนักเรียนอายุ 6-12 ปี จำนวน 8,587 คน จาก 160 โรงเรียนทั่วทุกภูมิภาค พบว่า ร้อยละ 49.7 รายงานว่าถูกรังแก[7]

พฤติกรรมการรังแกถูกนิยามว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ อันเนื่องมาจากความไม่สมดุลของอำนาจระหว่างผู้รังแกและผู้ถูกรังแก[8] พฤติกรรมการรังแกแบ่งได้หลายรูปแบบ เช่น การรังแกทางร่างกาย (เช่น การตี การผลัก การเตะ) การรังแกทางวาจา (เช่น การเรียกชื่อ การล้อเลียนที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด) และการรังแกทางสังคมหรือความสัมพันธ์ (เช่น การกีดกันทางสังคม การปล่อยข่าวลือ)[9,10] และการรังแกทางไซเบอร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดงออกผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล[11] วัยรุ่นอาจมีบทบาทแตกต่างกันในสถานการณ์การรังแก ได้แก่ ผู้รังแก ผู้ถูกรังแก ผู้ที่เป็นทั้งสองบทบาท และผู้เห็นเหตุการณ์ แต่บทบาทของ “ผู้รังแก” มักเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมรังแก โดยมีเป้าหมายเพื่อแสดงอำนาจเหนือผู้อื่นเพื่อสร้างสถานะทางสังคมและความยอมรับจากเพื่อน[12] งานวิจัยระบุชัดเจนว่าการรังแกผู้อื่นพบสูงที่สุดในช่วงวัยรุ่นตอนต้น อายุ 10-15 ปี ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านด้านพัฒนาการและสังคมที่เด็กต้องการการยอมรับทางสังคมและมีความไวต่อสถานะในกลุ่มเพื่อนมากเป็นพิเศษ[13]

พฤติกรรมรังแกผู้อื่นส่งผลกระทบอย่างมากทั้งต่อผู้รังแกและผู้ถูกรังแกสามารถนำไปสู่การเจ็บป่วยและเสียชีวิตก่อนวัยอันควรทั่วโลก[14] งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าการกลั่นแกล้งเป็นสาเหตุของโรคซึมเศร้าและความคิดฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิตในวัยรุ่น[15] การวิเคราะห์อภิมานยืนยันว่า ผู้รังแกมีความเสี่ยงที่จะมีอาการซึมเศร้าสูงถึงสามเท่า[16] ดังนั้น การทำความเข้าใจปัจจัยที่ทำให้วัยรุ่นบางคนมีแนวโน้มเป็นผู้กระทำรังแกผู้อื่นจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการวางมาตรการป้องกันความรุนแรงในโรงเรียน

หลักฐานเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อมหลายประการเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแก ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ[17] สถานะครอบครัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน[18] นอกจากนี้ พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองยังมีความสัมพันธ์ในทางลบกับพฤติกรรมรังแกผู้อื่น[19] ซึ่งชี้ให้เห็นว่า วัยรุ่นตอนต้นที่มีภาคภูมิใจในตนเองต่ำกว่าอาจมีแนวโน้มที่มีพฤติกรรมรังแกมากขึ้น สำหรับปัจจัยสิ่งแวดล้อม อิทธิพลของความรุนแรงในบริบทครอบครัวและเพื่อนมีบทบาทอย่างเด่นชัด โดยการเผชิญกับความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครอง[20] รวมถึงการอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวหรือสนับสนุนความรุนแรง[21] มีความเกี่ยวข้องกับการเป็นผู้กระทำรังแกผู้อื่น สะท้อนให้เห็นว่า พฤติกรรมรังแกผู้อื่นเป็นผลลัพธ์จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะภายในตัวเด็กและบริบททางสังคมที่รายล้อมอยู่ ไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงลำพัง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกผู้อื่นส่วนใหญ่ดำเนินการในต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างด้านบริบทสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมรังแก จึงทำให้การนำผลการวิจัยพัฒนามาใช้อาจมีข้อจำกัด ในบริบทของประเทศไทย การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลกับพฤติกรรมรังแกผู้อื่นยังมีจำกัด โดยงานวิจัยที่มีอยู่เน้นเฉพาะกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงหรือกลุ่มด้อยโอกาส [22] และมุ่งศึกษาเฉพาะการรังแกทาง

ไซเบอร์[23] มากกว่าการพิจารณาพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในภาพรวม งานวิจัยดังกล่าวอาจยังไม่สะท้อนสถานการณ์ของนักเรียนทั่วไปในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความไวต่ออิทธิพลของกลุ่มเพื่อนและการเปลี่ยนแปลงด้านพัฒนาการอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย และสามารถนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแนวทางป้องกันและส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional study)โดยทำการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่ง จังหวัดปทุมธานี ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน สิงหาคม ถึง ธันวาคม 2568 การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีปัญญาสังคม (social cognitive theory) พัฒนาโดย Bandura[24] และการทบทวนวรรณกรรมปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมรังแกผู้อื่นในวัยรุ่นตอนต้น

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนรัฐบาลสหศึกษา จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนรัฐบาลสหศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน จังหวัดปทุมธานี เกณฑ์คัดเข้าคือ อายุระหว่าง 10–15 ปี ไม่มีปัญหาเรื่องภาษาและการสื่อสาร เกณฑ์คัดออกคือ นักเรียนที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาหรือพัฒนาการ หรือมีภาวะเจ็บป่วยทางจิตเวชที่อยู่ระหว่างการรักษาหรือได้รับยา การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป G*Power ในการคำนวณสำหรับการทดสอบสถิติ Chi-square test เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยกำหนดค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และกำหนดอำนาจการทดสอบที่ระดับ 0.80 สำหรับค่าขนาดอิทธิพล (effect size) และกำหนดค่า Odds Ratio (OR) ที่คาดหวังเท่ากับ 1.5 ถูกนำมาใช้เป็นค่าประมาณของขนาดอิทธิพล โดยอ้างอิงจากการศึกษาที่รายงานปัจจัยเสี่ยงด้านบุคคลและครอบครัวที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกในเด็ก[25] จำนวนตัวแปรอิสระ 7 ตัว ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 207 คน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนในกรณีที่ข้อมูลไม่สมบูรณ์หรือการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 5 ทำให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 217 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) สุ่มเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 1 โรงเรียน และสุ่มเลือกห้องเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1–3 ใช้วิธีการสุ่มโดยการจับสลากเลือกระดับชั้นละ 2–3 ห้องเรียน นักเรียนทุกคนในห้องเรียนที่สุ่มได้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้าทั้งหมด และทุกคนสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย การศึกษาครั้งนี้มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 220 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป พัฒนาโดยผู้วิจัย มีข้อคำถามทั้งหมด 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้น เกรดเฉลี่ย รายได้ครอบครัว เป็นข้อคำถามที่ให้เลือกตอบและเติมข้อความ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามอิทธิพลความรุนแรง พัฒนาโดยผู้วิจัย มีข้อคำถามทั้งหมด 15 ข้อ ใช้ประเมินอิทธิพลของความรุนแรง แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ อิทธิพลความรุนแรงจากเพื่อน จำนวน 5 ข้อ อิทธิพลความรุนแรงด้านครอบครัวจำนวน 5 ข้อ และอิทธิพลความรุนแรงจากสื่อสังคมออนไลน์จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความภาคภูมิใจในตนเอง (Rosenberg General Self-Esteem Scale: RSES) พัฒนาโดย Rosenberg[26] ใช้ประเมินความภาคภูมิใจในตนเอง แบบประเมินถูกแปลเป็นภาษาไทย โดย ทินกร วงศ์ปการันย์ และณหทัย วงศ์ปการันย์[27] มีข้อคำถามทั้งหมด 10

ข้อ เป็นมาตรส่วนประมาณค่า 4 ระดับ โดย 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 4 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนรวมอยู่ระหว่าง 10 ถึง 40 ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.75

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมรังแกผู้อื่น พัฒนาโดยผู้วิจัยใช้ประเมินประสบการณ์พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น แบ่งออกเป็น 7 รูปแบบ ได้แก่ การรังแกทางร่างกาย การรังแกทางวาจา การรังแกทางสังคม การทำลายทรัพย์สิน การข่มขู่คุกคาม การรังแกด้านอคติ และการรังแกทางไซเบอร์ ข้อคำถามบางส่วนดัดแปลงมาจากแบบสอบถามพฤติกรรมการรังแก ฉบับภาษาไทย ของสมบัติ ตาปัญญา ที่แปลเป็นภาษาไทยมาจากแบบสอบถาม the Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire (OBVQ-R) พัฒนาโดย Olweus[28] มีข้อคำถามทั้งหมด 24 ข้อ ซึ่งมีคำตอบให้เลือกตอบอยู่ 2 ลักษณะ คือ เคยมีประสบการณ์ และไม่เคยมีประสบการณ์

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามอิทธิพลความรุนแรง และแบบสอบถามพฤติกรรมรังแกผู้อื่น เบื้องต้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา อาจารย์พยาบาล สาขาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลเพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 สำหรับแบบสอบถามอิทธิพลความรุนแรง และแบบสอบถามพฤติกรรมรังแกผู้อื่น IOC อยู่ระหว่าง 0.75 – 1.00 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะได้จากผู้ทรงคุณวุฒิได้แบบสอบถามอิทธิพลความรุนแรงทั้งหมดจำนวน 15 ข้อ และแบบสอบถามพฤติกรรมรังแกผู้อื่น 24 ข้อ ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.87 และ 0.79 ตามลำดับ และกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.80 และ 0.82 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล และตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษาโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน และใช้การวิเคราะห์ binary logistic regression analysis

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยชินวัตร เลขที่ IRB 2025/17 ลงวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2568 นักเรียนเข้าร่วมโครงการวิจัยเป็นไปตามความสมัครใจและได้รับการลงนามยินยอมจากตัวอย่างและผู้ปกครอง

เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากโครงการวิจัยได้รับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนและคุณครูประจำชั้นที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย และวางแผนการเข้าพบตัวอย่าง ผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่างเพื่อชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัย พร้อมทั้งเชิญชวนกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจ กลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัยจะได้รับเอกสารชี้แจง และหนังสือขออนุญาตในการเข้าร่วมการวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างและผู้ปกครองลงลายมือชื่อยินยอมในหนังสือยินยอมเข้าร่วมการวิจัย และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีตอบแบบสอบถามด้วยตัวเอง (self-report) โดยใช้เวลาไม่เกิน 40 นาที

ผลการศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคลกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาระดับชั้นปีที่ 1-3 จำนวน 220 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 51.8 และเป็นเพศชาย

ร้อยละ 48.2 เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ระหว่าง 12-15 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุ 14 ปี ร้อยละ 41.8 รองลงมาคือ อายุ 12 ปี และ 13 ปี ร้อยละ 26.4 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 34.5 รองลงมาคือ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 33.6 สำหรับเกรดเฉลี่ย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.51 – 4.00 ร้อยละ 48.2 รองลงมาคือ ช่วงเกรดเฉลี่ย 3.01 – 3.50 จำนวน 80 คน ร้อยละ 36.4

ผลการศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเอง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความภาคภูมิใจในระดับสูง ร้อยละ 61.8 และมีความภาคภูมิใจในระดับต่ำ ร้อยละ 38.2 สำหรับข้อมูลด้านอิทธิพลของความรุนแรง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รายงานประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ร้อยละ 72.7 ประสบการณ์ความรุนแรงในกลุ่มเพื่อน ร้อยละ 88.2

ผลการศึกษาพฤติกรรมการรังแก จำแนกตามรูปแบบต่าง ๆ พบว่า รูปแบบที่นักเรียนมีประสบการณ์การกระทำมากที่สุดคือ การรังแกด้านคำพูด ร้อยละ 60.5 รองลงมาคือ การรังแกด้านร่างกาย ร้อยละ 48.6 และ การรังแกด้านสังคม ร้อยละ 43.2 ดังแสดงในตารางที่ 1

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นทั้ง 7 รูปแบบ พบปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติใน 6 รูปแบบ โดยพบว่า อิทธิพลความรุนแรงในกลุ่มเพื่อนเป็นตัวทำนายที่มีอิทธิพลสูงที่สุด โดยเพิ่มโอกาสการรังแกด้านไซเบอร์ถึง 10.62 เท่า (OR = 10.62, 95%CI: 1.39–81.05, p=0.023) และเพิ่มโอกาสการรังแกทางร่างกาย 7.09 เท่า (OR = 7.09, 95%CI: 1.95–25.73, p=0.003) การได้รับอิทธิพลความรุนแรงจากสื่อโซเชียลเพิ่มโอกาสการรังแกทางคำพูด 3.32 เท่า (OR = 3.32, 95%CI: 1.09–10.08, p=0.034) ขณะที่ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มโอกาสการรังแกทางสังคม 2.65 เท่า (OR = 2.65, 95%CI: 1.01–3.00, p=0.004) พบว่า นักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองระดับสูง มีโอกาสเกิดพฤติกรรมรังแกด้านอคติลดลงร้อยละ 57.1 (OR = 0.42, 95%CI: 0.23–0.77, p=0.005)

วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศหญิงมีโอกาสกระทำรังแกด้านสังคมมากกว่าเพศชาย 1.76 เท่า (OR = 1.76, 95%CI: 1.37–5.12, p = 0.043) แต่มีโอกาสรังแกด้านร่างกายลดลงร้อยละ 57.3 (OR = 0.42, 95%CI: 0.23–0.76, p=0.004) และลดโอกาสการข่มขู่คุกคามร้อยละ 59 (OR = 0.41, 95%CI: 0.19–0.86, p=0.019) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีโอกาสรังแกทางร่างกายลดลงร้อยละ 72.50 (OR = 0.27, 95%CI: 0.13–0.56, p=0.000) และลดโอกาสการข่มขู่คุกคามร้อยละ 67.8 (OR = 0.32, 95%CI: 0.10–0.95, p=0.041) นักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย 3.00–3.50 มีโอกาส

ตารางที่ 1 พฤติกรรมการรังแกผู้อื่น จำแนกตามรายด้าน (n=220)

พฤติกรรมการรังแก	ไม่เคยมีประสบการณ์		เคยมีประสบการณ์	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านร่างกาย	113	51.4	107	48.6
ด้านคำพูด	87	39.5	133	60.5
ด้านสังคม	125	56.8	95	43.2
ด้านทำลายทรัพย์สิน	199	90.5	21	9.5
ด้านการข่มขู่คุกคาม	181	82.3	39	17.7
ด้านอคติ	160	72.7	60	23.3
ด้านไซเบอร์	154	70	66	30

เกิดพฤติกรรมรังแกด้านไซเบอร์ลดลงร้อยละ 73.3 เมื่อเทียบกับกลุ่มที่เกรดต่ำกว่า 3.00 (OR = 0.26, 95%CI: 0.10–0.66, p=0.004) (ตารางที่ 2)

วิจารณ์

ผลการวิจัยพบว่า อิทธิพลความรุนแรงจากกลุ่มเพื่อนเป็นตัวทำนายที่มีอิทธิพลสูงที่สุด โดยเฉพาะการรังแกทางไซเบอร์ที่เพิ่มโอกาสถึง 10.62 เท่า และการรังแกทาง

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นจำแนกตามรายด้าน โดยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาค (n=220)

พฤติกรรมการรังแก	ตัวแปรที่ศึกษา		OR	95%CI	p-value
ด้านร่างกาย	เพศ	ชาย (ref)	1	-	-
		หญิง	0.42	0.23–0.76	0.004*
	ระดับชั้น	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ref)	1	-	-
		ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	0.27	0.13–0.56	0.000*
	อิทธิพลของความรุนแรง				
		ไม่เคยได้รับความรุนแรงจากเพื่อน (ref)	1	-	-
		เคยได้รับความรุนแรง จากเพื่อน	7.09	1.95–25.73	0.003*
ด้านคำพูด	อิทธิพลของความรุนแรง				
		ไม่เคยได้รับอิทธิพลจากสื่อโซเชียล (ref)	1	-	-
		เคยได้รับอิทธิพลจากสื่อโซเชียล	3.32	1.09–10.08	0.034*
ด้านสังคม	เพศ	เพศชาย (ref)	1	-	-
		เพศหญิง	1.76	1.37–5.12	0.043*
	อิทธิพลของความรุนแรง				
		ไม่เคยได้รับอิทธิพล รุนแรงในครอบครัว (ref)	1	-	-
		เคยได้รับอิทธิพลรุนแรงในครอบครัว	2.65	1.01–3.00	0.004*
ด้านการข่มขู่คุกคาม	เพศ	เพศชาย (ref)	1	-	-
		เพศหญิง	0.41	0.19–0.86	0.019*
	ระดับชั้น	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ref)	1	-	-
		ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	0.32	0.10–0.95	0.041*
ด้านอคติ	ความภาคภูมิใจในตนเอง				
		ความภาคภูมิใจในตนเองต่ำ (ref)	1	-	-
		ความภาคภูมิใจในตนเองสูง	0.42	0.23–0.77	0.005*
ด้านไซเบอร์	เกรดเฉลี่ย	เกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 3.00 (ref)	1	-	-
		เกรดเฉลี่ย 3.00–3.50	0.26	0.10–0.66	0.004*
	อิทธิพลของความรุนแรง				
		ไม่เคยได้รับความรุนแรงจากเพื่อน (ref)	1	-	-
		เคยได้รับความรุนแรงจากเพื่อน	10.62	1.39–81.05	0.023*

* p<0.05, (ref) หมายถึง กลุ่มอ้างอิง (reference group) ที่ใช้ในการเปรียบเทียบ, ตารางนี้แสดงเฉพาะรูปแบบพฤติกรรมการรังแกและตัวแปรที่ศึกษาที่มีนัยสำคัญทางสถิติจากการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติกแบบทวิภาคเท่านั้น

ร่างกายที่เพิ่มขึ้น 7.09 เท่า สอดคล้องกับทฤษฎีของ Bandura[24] ที่เสนอว่า พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดขึ้นจากการสังเกต (observational learning) และการเลียนแบบตัวแบบ (modeling) เมื่อวัยรุ่นอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่ใช้ความรุนแรง จะเกิดการเรียนรู้ว่าการรังแกเป็นพฤติกรรมที่ยอมรับได้และเป็นช่องทางในการสร้างสถานะทางสังคม นอกจากนี้ ความรุนแรงในครอบครัวยังเป็นตัวทำนายสำคัญของการรังแกทางสังคม โดยเพิ่มโอกาสถึง 2.65 เท่า สะท้อนให้เห็นถึงการถ่ายทอดรูปแบบความขัดแย้งจากที่บ้านมาสู่บริบทในโรงเรียน

ผลการศึกษานี้ยังสะท้อนปัจจัยป้องกันที่สำคัญความภาคภูมิใจในตนเอง (self-esteem) ทำหน้าที่เป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการยับยั้งพฤติกรรมรังแก โดยนักเรียนที่มีความภาคภูมิใจในตนเองสูงมีโอกาสกระทำรังแกด้านอคติลดลงร้อยละ 57.1 ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า วัยรุ่นที่มีความมั่นคงทางจิตใจมักมีความสามารถในการเผชิญปัญหาได้อย่างเหมาะสม และไม่จำเป็นต้องลดทอนคุณค่าของผู้อื่นเพื่อสร้างความรู้สึกเหนือกว่าให้กับตนเอง ในทางตรงกันข้าม วัยรุ่นที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำมักใช้การรังแก โดยเฉพาะในพื้นที่ออนไลน์ เพื่อระบายความรู้สึกเชิงลบโดยขาดความยับยั้งชั่งใจ[19]

นอกจากนี้พบว่า การรังแกด้วยคำพูดเป็นรูปแบบที่พบความชุกสูงสุด (ร้อยละ 60.5) ซึ่งอาจเนื่องมาจากการรังแกด้วยวาจาเป็นพฤติกรรมที่ถูกยอมรับได้ง่ายกว่าในสังคมวัยรุ่นเมื่อเทียบกับการทำร้ายร่างกาย นอกจากนี้ยังพบความแตกต่างทางเพศอย่างมีนัยสำคัญ โดยเพศหญิงมีโอกาสรังแกทางสังคมสูงกว่าเพศชาย 1.76 เท่า ในขณะที่เพศชายมีแนวโน้มใช้การรังแกทางร่างกายและการข่มขู่คุกคามมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นที่เพศหญิงมักเน้นความก้าวร้าวเชิงความสัมพันธ์[29]

ผลการวิเคราะห์ยังพบว่า ตัวแปรส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการรังแกผู้อื่นในบางรูปแบบ โดยเพศหญิงมีโอกาสรังแกทางสังคมสูงกว่าเพศชายประมาณ 1.76 เท่า ขณะที่เพศชายมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมการรังแกทางร่างกายและการข่มขู่คุกคามมากกว่า นอกจากนี้นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีโอกาสแสดงพฤติกรรมการรังแกทางร่างกายและการข่มขู่คุกคามลดลงเมื่อเทียบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งพบว่า นักเรียนอายุน้อยมีแนวโน้มรายงานพฤติกรรมการรังแกสูงกว่า และแนวโน้มดังกล่าวจะลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้นซึ่งอาจอธิบายได้จากการพัฒนาด้านการควบคุมทางสังคมและอารมณ์ที่เพิ่มขึ้นตามวัยทำให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมรังแกผู้อื่นลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น[17]

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ไม่มีตัวแปรใดที่มีนัยสำคัญทางสถิติในการพยากรณ์โอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการรังแกด้านทรัพย์สิน อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมดังกล่าวเป็นความรุนแรงที่ชัดเจนและมีหลักฐานความเสียหายทางวัตถุ ซึ่งขัดต่อกฎระเบียบของโรงเรียนอย่างรุนแรง ทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงการแสดงออกในรูปแบบนี้ โดยหันไปใช้การรังแกในรูปแบบที่ไม่ทิ้งร่องรอยชัดเจน เช่น การรังแกด้วยคำพูด หรือการรังแกด้านสังคมแทน ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของวัยรุ่นมัธยมต้นที่มักใช้ความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์หรือวาจามากกว่าการทำลายทรัพย์สิน[30]

ข้อจำกัดการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากโรงเรียนเพียงแห่งเดียวในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งอาจมีบริบทเฉพาะ ส่งผลให้การนำผลไปอ้างอิงกับนักเรียนในพื้นที่อื่นมีข้อจำกัดด้านการสรุปทั่วไป นอกจากนี้ การศึกษาเป็นแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional study) จึงไม่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรได้ แม้ว่าจะพบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยสนับสนุนให้โรงเรียนกำหนดนโยบายป้องกันการรังแกอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นปรับบรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อน สร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่ไม่ยอมรับความรุนแรง และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองของนักเรียน ควบคู่กับการส่งเสริมบทบาทของครู

และผู้ปกครองในการกำกับดูแลการใช้สื่อโซเชียลอย่างเหมาะสม นอกจากนี้การวิจัยในอนาคตควรขยายการศึกษาไปยังโรงเรียนหลายแห่ง และใช้การออกแบบการวิจัยแบบติดตามระยะยาวเพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการรังแก รวมทั้งใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเพิ่มความเข้าใจเชิงลึก ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการพัฒนานโยบายและมาตรการป้องกันที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. United Nations Children's Fund. Violent deaths 2024 [Internet]. 2024 [cited 2026 Feb 5]. Available from: https://data.unicef.org/topic/child-protection/violence/violent-deaths/
2. World Health Organization. Youth violence [Internet]. 2024 [cited 2026 Feb 5]. Available from: https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/youth-violence
3. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Behind the numbers: ending school violence and bullying. Paris: UNESCO; 2019.
4. Yu S, Zhao X. The negative impact of bullying victimization on academic literacy and social integration: evidence from 51 countries in PISA. Soc Sci Humanit Open 2021;4(1):100151.
5. Pengpid S, Peltzer K. Bullying and its associated factors among school-aged adolescents in Thailand. Scientific World Journal 2013;2013:254083.
6. Smith L, López Sánchez GF, Haro JM, Alghamdi AA, Pizzol D, Tully MA, et al. Temporal trends in bullying victimization among adolescents aged 12–15 years from 29 countries: a global perspective. J Adolesc Health 2023;73(3):582–90.
7. Aunampai A, Widyastari D, Chuanwan S, Katewongsa P. Association of bullying on happiness at school: evidence from Thailand's national school-based survey. Int J Adolesc Youth 2022;27:72–84.
8. Olweus D. Bullying at school: what we know and what we can do. Malden: Blackwell Publishing; 1993.
9. Olweus D. Bullying at school: basic facts and effects of a school-based intervention program. J Child Psychol Psychiatry 1994;35(7):1171–90.
10. Olweus D, Breivik K. Plight of victims of school bullying: the opposite of well-being. In: Ben-Arieh A, Casas F, Frønes I, Korbin JE, editors. Handbook of child well-being: theories, methods and policies in global perspective. Dordrecht: Springer; 2014. p. 2593–616.
11. Armitage R. Bullying in children: impact on child health. BMJ Paediatr Open 2021;5:e000939.
12. Hensums M, Brummelman E, Larsen H, van den Bos W, Overbeek G. Social goals and gains of adolescent bullying and aggression: a meta-analysis. Dev Rev 2023;68:101073.
13. Jormanainen E, Fröjd S, Marttunen M, Kaltiala R. Is pubertal timing associated with involvement in bullying in middle adolescence? Health Psychol Behav Med 2014;2:1–12.
14. Jagasia E, Bloom I, Nelson KE, Campbell J. Early adolescent development in the face of violence: a systematic review. Child Abuse Negl 2024;151:106751.
15. Fredrick SS, Demaray MK. Peer victimization and suicidal ideation: the role of gender and depression in a school-based sample. J Sch Psychol 2018;67:1–15.
16. Ye Z, Wu D, He X, Ma Q, Peng J, Mao G, et al. Meta-analysis of the relationship between bullying and depressive symptoms in children and adolescents. BMC Psychiatry 2023;23(1):215.
17. López-Castro L, Smith PK, Robinson S, Görzig A. Age differences in bullying victimisation and perpetration: evidence from cross-cultural surveys. Aggress Violent Behav 2023;73:101888.

18. Oberle E, Ji XR, Molyneux TM. Pathways from prosocial behaviour to emotional health and academic achievement in early adolescence. J Early Adolesc 2023;43(5):632–53.
19. Zych I, Farrington DP, Ttofi MM. Protective factors against bullying and cyberbullying: a systematic review of meta-analyses. Aggress Violent Behav 2019;45:4–19.
20. Song S, Xie R, Tan D, Yuan Z, Li W, Ding W. Will violence cycle? The reciprocal relationship between children's bullying involvement and interparental conflict. Child Youth Serv Rev 2024;161:107650.
21. Ugwu LE, Ramadie KJ, Ajele WK, Idemudia ES. Childhood adversity and peer influence in adolescent bullying perpetration. Sci Rep 2024;14(1):30959.
22. ปาณิสรา ปานมุนี, พัชรินทร์ นินทจันทร์, โสภิณ แสงอ่อน. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมรังแกกันในวัยรุ่นด้อยโอกาส. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต 2568;39(1):21–43.
23. ปัญจรัตน์ ไล้สุวรรณชาติ, ธานินทร์ สุธีประเสริฐ, สุภาพร บุญศิริลักษณ์. ปัจจัยทำนายการกลั่นแกล้งและถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของนักเรียนในภาคกลางของประเทศไทย. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย 2565;30(2):100–13.
24. Bandura A. Social foundations of thought and action: a social cognitive theory. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall; 1986.
25. Shetgiri R, Lin H, Avila R, Flores G. How parents can end bullying: risk and protective factors for child bullying in the United States. Acad Pediatr 2010;10(4):246–52.
26. Rosenberg M. Society and the adolescent self-image. Princeton, New Jersey: Princeton University Press; 1965.
27. Wongpakaran T, Wongpakaran N. Confirmatory factor analysis of Rosenberg self-esteem scale: a study of Thai student sample. J Psychiatr Assoc Thailand 2011;56:59–70.
28. Olweus D. The revised Olweus bully/victim questionnaire. Bergen: Research Centre for Health Promotion, University of Bergen; 1996.
29. Velásquez AM, Santo JB, Saldarriaga LM, López LS, Bukowski WM. Context-dependent victimization and aggression: differences between all-girl and mixed-sex schools. Merrill-Palmer Q 2010;56(3):283–302.
30. Man X, Liu J, Xue Z. Effects of bullying forms on adolescent mental health and protective factors: a global cross-regional research based on 65 countries. Int J Environ Res Public Health 2022;19(4):2374.

Factors Influencing Bullying Perpetration among Lower Secondary School Students in Pathum Thani Province

Kulnaree Hanpatchaiyakul, Ph.D. (Care Sciences); Chutima Jirathikrengkrai, M.N.S. (Psychiatric and Mental Health Nursing); Chiraporn Kesornsuwan, M.N.S. (Mental Health and Psychiatric Nursing)

Faculty of Nursing, Shinawatra University, Thailand

Journal of Health Science of Thailand 2026;35(2):224-33.

Corresponding author: Chutima Jirathikrengkrai, Email: Chutima.j@siu.ac.th

Abstract: Bullying among adolescents is a significant public health concern, with Thailand reporting a prevalence rate as high as 26.9%. This descriptive study aimed to examine factors influencing bullying perpetration among lower secondary school students in Pathum Thani Province. The sample consisted of 220 students in Grades 7-9, selected through simple random sampling. Data were collected using a violence influence questionnaire, the Rosenberg self-esteem scale, and a bullying perpetration questionnaire. Descriptive statistics and binary logistic regression analysis were employed. The findings indicated that verbal bullying was the most prevalent form of bullying (60.5%), followed by physical and social bullying. Peer violence emerged as the strongest predictor of bullying perpetration, increasing the likelihood of cyberbullying by 10.62 times (95%CI: 1.39-81.05, p<0.05), and physical bullying by 7.09 times (95%CI: 1.95-25.73, p<0.05). In addition, exposure to family violence increased the likelihood of social bullying by 2.65 times (95%CI: 1.01-3.00, p<0.05). Conversely, high self-esteem was identified as a significant protective factor, reducing the likelihood of prejudice-based bullying. In conclusion, bullying perpetration among lower secondary school students resulted from complex interactions between individual characteristics and surrounding social contexts. Effective school-based bullying prevention requires comprehensive, proactive, multi-level interventions, including modifying peer norms, strengthening family functioning, and enhancing students' psychological resilience.

Keywords: **bullying; violence; students; self-esteem**